

28.4.2026

Dnro 871/03.04.04.04.19/2025
874/03.04.04.04.19/2025
887/03.04.04.04.19/2025
894/03.04.04.04.19/2025
897/03.04.04.04.19/2025
899/03.04.04.04.19/2025
916/03.04.04.04.19/2025

Asia

Valitukset ympäristölupa-asiassa

Valittajat

1. Antti Toivanen, Kukka Koiso-Kanttila ja Tapio Tervo
2. Toini Meriläinen ja Kaija Meriläinen, Marjo Vahteri, Kaarina Viita sekä Katja Mäkinen Urho Meriläisen kuolinpesän osakkaina
3. Jormaskylän Korholanmäen Osakaskunta
4. Sotkamon kalatalousalue
5. Heimo Heinonen ja Sylvi Heinonen
6. Petri Komulainen ja Saija Komulainen
7. Maire Korhonen

Luvan haltija

Mondo Minerals B.V. Suomen sivuliike (23.9.2025 saakka Elementis Minerals B.V. Suomen sivuliike)

Päätös, josta valitetaan

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 27.5.2025 numero 74/2025

Asian taustaa

Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto oli 18.1.2008 antamallaan päätöksellä numero 9/08/2 myöntänyt ympäristö- ja vesitalousluvan Mondo Minerals Oy:lle Lahnaslammen kaivoksen ja rikastamon toimintaan. Vaasan hallinto-oikeus oli 27.3.2009 antamallaan päätöksellä numero 09/01111/1 muun ohella muuttanut päätöksen lupamääräyksiä 24 ja 28 sekä lisännyt päätökseen uudet lupamääräykset 16a, 18a, 37a ja 38a. Korkein hallinto-oikeus oli 29.6.2011 antamallaan päätöksellä taltionumero 1847 osin jättänyt tutkimatta ja osin hylännyt hallinto-oikeuden päätöksestä tehdyt valitukset ja valitusten vireillä olosta johtuvan ajan kulumisen vuoksi pidentänyt lupamääräyksessä 37a asetettua määräaika.

Ympäristölupapäätökseen numero 09/08/2 sisältyvät päästöjä vesiin koskevat lupamääräykset 4, 5, 6 ja 7 ovat kuuluneet seuraavasti:

4. Kaivoksen prosessivesikierrosta ja avolouhoksista poistettava vesi on johdettava käsittelyn ja jatkuvatoimisen määrittämissä kautta Lahnasjokeen. Vedet on käsiteltävä 1.1.2009 alkaen siten, että Lahnasjokeen johdettavan jäteveden arseenipitoisuus on enintään 0,4 mg/l ja nikkelpitoisuus enintään 0,5 mg/l kalenterikuukauden virtaamapainotteisena keskiarvona. Tätä ennen arseenipitoisuus saa olla enintään 0,4 mg/l ja nikkelpitoisuus enintään 0,7 mg/l vastaavasti määritettynä. Kiintoaineen hehkutusjäännöksen on oltava neljännesvuosikeskiarvona alle 10 mg/l. Johdettavan jäteveden pH:n on oltava 5,5–9,5. Yksittäisen näytteen nikkeli- tai arseenipitoisuus ei saa olla yli 1,0 mg/l.

5. Sivukiven läjitysalueen suoto- ja valumavedet on kerättävä ojituksin ja johdettava käsittelyn ja jatkuvatoimisen määrittämissä kautta vesistöön. Vedet on käsiteltävä siten, että vesistöön johdettavan jäteveden nikkelpitoisuus on käsittely-yksikön jälkeen enintään 0,5 mg/l kalenterikuukauden virtaamapainotteisena keskiarvona. Tavoitearvona käsitellyn jäteveden nikkelpitoisuudelle on 0,3 mg/l. Kiintoaineen hehkutusjäännöksen on oltava neljännesvuosikeskiarvona alle 10 mg/l. Johdettavan jäteveden pH:n on oltava 5,5–9,5. Yksittäisen näytteen nikkelpitoisuus ei saa olla yli 1,0 mg/l.

6. Lupamääräysten 4 ja 5 mukaisten päästöpiSTEIDEN yhteenlaskettu kokonaiskuormitus saa olla enintään 400 kg/v nikkeliä ja 200 kg/v arseenia.

7. Lupamääräyksien 4 ja 5 mukaisesti vesistöön johdettavan käsitellyn jäteveden virtaama saa olla kesäaikana 1.6.–31.8. enintään 10 % Lahnasjoen alaosan sen hetkisestä virtaamasta.

Virtaaman luotettavan seuraamisen mahdollistamiseksi luvan saajan on määritettävä Lahnasjoen purkautumiskäyrä ja rakennettava joen alajuoksulle virtaaman määrittämiseksi vedenkorkeuden mittauspiste tarpeellisine laiteasennuksineen.

Valituksenalainen päätös

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on hyväksynyt Elementis Minerals B.V. Suomen sivuliikkeen esityksen Sotkamon kaivoksen ja tehtaan ympäristö- ja vesitalouslupapäätöksen numero 9/08/2 lupamääräyksen 7 poistamisesta, joka koskee kesäjuoksuusrajoitusta. Esitys on hyväksytty hakemuksen mukaisena.

Aluehallintovirasto on hylännyt Elementis Minerals B.V. Suomen sivuliikkeen esityksen Sotkamon kaivoksen ja tehtaan ympäristö- ja vesitalouslupapäätöksen numero 9/08/2 lupamääräysten 4 ja 5 muuttamisesta, joka koskee pH:n ylärajan nostamista.

Aluehallintovirasto on muuttanut Elementis Minerals B.V. Suomen sivuliikkeen esityksestä poiketen lupapäätöksen numero 9/08/2 liitteen 3 (korvausluettelo) mukaiset vesistön pilaantumisesta aiheutuvasta virkistyskäyttöhaitasta määrättyt vuotuiskorvaukset. Muutetut

vuotuiskorvaukset on esitetty aluehallintoviraston päätöksen liitteessä 2 (korvausluettelo) ja ne korvaavat vuodesta 2026 alkaen lupapäätöksen numero 9/08/2 liitteen 3 (korvausluettelo) mukaiset vuotuiskorvaukset.

Aluehallintovirasto on määrännyt Elementis Minerals B.V. Suomen sivuliikkeen selvittämään kesällä 2025 Jormaslahden rantakiinteistöjen edustalle kertyneen lietteen pintakerroksen koostumuksen (selvitysvelvoite). Suunnitelma selvityksen toteuttamisesta on toimitettava Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (ELY-keskus) hyvissä ajoin ennen selvityksen toteuttamista. ELY-keskus voi antaa tarkempia määräyksiä selvityksen toteuttamiseen ja ajankohtaan. Selvitys on toimitettava viipymättä sen valmistuttua ELY-keskukseen sekä aluehallintovirastoon liitettäväksi vireillä olevaan hakemusasiaan dnro PSAVI/15886/2024.

Muilta osin toiminnassa on noudatettava lainvoimaisia ja täytäntöönpanokelpoisia päätöksiä.

Päätöksen täytäntöönpano

Ympäristö- ja vesitalouslupapäätöksestä numero 9/08/2 aluehallintoviraston päätöksellä poistettu lupamääräys 7 ja muutettu korvausluettelo sekä annettu selvitysvelvoite tulevat noudatettavaksi päätöksen saatua lainvoiman. Valitus korvauksesta ei estä päätöksen mukaisen toiminnan aloittamista.

Päätöksen voimassaolo

Päätös on voimassa määräaikaisena siihen asti, kunnes aluehallintovirastossa vireillä olevasta Sotkamon kaivoksen ja tehtaan toiminnan olennaista muuttamista, lupapäätöksessä numero 103/2023 edellytettyjen selvityksen ja suunnitelmien hyväksymistä ja Papinlammen rikastushiekka-altaan korottamista koskevasta hakemusasiasista dnro PSAVI/15886/2024 annettava päätös tulee lainvoimaiseksi.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

1. *Antti Toivasen ja hänen asiakumppaneidensa* on katsottava vaatineen valituksenalaisen päätöksen kumoamista lupamääräyksen 7 poistamisen osalta. Lisäksi on vaadittu, että kiinteistönomistajille korvataan jo toteutuneet sekä toteutuvat haitat täysimääräisesti koko lupa-ajalta.

Valittajat ovat esittäneet valituksensa perusteina muun ohella, että Nuasjärven kannalta kriittinen tekijä on sulfaattikuormitus. Terrafame Oy:n purkupuutken ja Jormasjoen kautta tuleva yhteenlaskettu päästötaso on järven sietokyvyn kannalta äärirajassa. Sitä ei voi nostaa ilman riskitasojen ylittämistä. Lupaprosessi etenee joko erillisenä tai yhtäaikaisesti Terrafame Oy:n Kolmisoppi-hankkeen kanssa. Mikäli Terrafame Oy:n laajennus saa ympäristöluvan ennen nyt kysymyksessä olevaa luvan haltijaa, tulee talkkিতেhtaan lupa sopeuttaa Nuasjärven kuormitustilanteeseen. Tämä tarkoittaisi nollapäästöjä. Järveen kohdistuvista eri toimijoiden nykyisistä ja

suunnitelluista kuormituksista ei ole vielä riittävästi tietoa. Nämä lupa-asiat tulee käsitellä kokonaisuutena.

Kaivokselle ei tule antaa lupaa poikkeusmenettelylle kesken ympäristö- ja vesilupaprosessin. Uudessa ympäristö- ja vesitalousluvassa on käsiteltävä kriittisesti kaikki ne asiat, jotka vaikuttavat veden laatuun. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota Terrafame Oy:n ja luvan haltijan päästöjen yhteisvaikutuksiin.

Lupahakemuksen ja luvan käsittely on keskeytettävä ja käsiteltävä koko lupa osana kokonaisuutta. Siihen on määriteltävä nykyainsäädännön vaatimukset täyttävät ehdot. Luvan haltija on ottanut vuonna 2010 käyttöön vanhan kaivoksen täyttäkseen sen saastuneilla vesillä. Tästä lähtien on tiedetty minkälaista vettä ja minkä verran sitä on kaivokseen johdettu. Riskit ovat siten olleet tiedossa. Tehtaan mukaan asia on tullut yllätyksenä. Nyt tilanne on se, että saastuneiden vesien kertymä alueella on kriittisellä rajalla. Tilanne on synnytetty tietoisesti luvan saamiseksi juoksutuksille. Aikaa vanhan kaivoksen täyttymiseen valmistautumiseen on ollut 14 vuotta. Kaivoksen alueelle on kerätty 12 miljoonaa kuutiometriä jätevettä. Vanha lupa on annettu vuonna 2008. Tämän jälkeen ympäristöpäästöille laissa ja direktiiveissä asetetut rajoitukset ovat tiukentuneet merkittävästi. Edellisen luvan suuret päästömäärät eivät vastaa nykyisiä kriteerejä.

Lahnasjoen virtaama on lähes olematon ja pohja suurelta osin talvella syväälle roudassa. Toisena purkureittinä käytetyn Jormasjoen virtaama on vuolas ainoastaan toukokuussa. Lahnasjokeen ei tule johtaa yhtään lisäkuormitusta kesäaikaan. Koko Jormaslahden alue on matalaa savimaata ja pohjasedimentti on täynnä vuosikymmenten aikana kertyneitä myrkyjä. Kun alueen sulfaattisavi ja mustaliuske joutuvat kosketuksiin fosfaatin ja ilman kanssa, tuottaa tämä laajalti vesistön hallitsematonta happamoitumista. Rikkihapon muodostuminen liuottaisi järviveteen sedimentistä ja kallioperästä myös muun muassa alumiinia, rautaa ja raskasmetalleja.

Muita ympäristölupahakemuksia on viime aikoina hylätty sulfaattipäästöjen vuoksi, vaikka päästölupia on haettu mereen. On olemassa tekniikkaa sulfaatin kiteyttämiseen, jolloin sitä ei tarvitse päästää vesistöön. Jätevesien hallinnan ja laillisuuden näkökulmasta nykytilanne on kestämaton. Sedimentin ja veden raskasmetalleilla ja myrkyillä on merkittäviä vaikutuksia muun ohella vesiekosysteemiin. Luvan haltijan viimevuosien lähes viiden miljoonan kilon fosfaatin vuosipäästöt eivät sovi Nuasjärveen. Järven kevätkierto ei ole onnistunut kauempanakaan. Kerrostuminen ja happikato on tuhonnut kalaston ravinnolle tärkeät vesieliöt.

Kiinteistöjen virkistyskäyttö on alentunut merkittävästi. Jäteveden laskeminen kesäkuukausina tulisi kieltää täysin. Haitat on korvattava kiinteistöjen omistajille täysimääräisesti koko lupa-ajalta. Viime vuosien ylimääräiset ja jo toteutuneet merkittävät haitat on korvattava meneillään olevassa lupakäsittelyssä. Inflaatio on pienentänyt korvausten todellista määrää samalla kun kustannukset ovat kasvaneet. Esitetyt korvaukset ovat pieniä verrattuna haittoihin. Aasukkaat ovat joutuneet investoimaan kunnallisen veden

infrastruktuuriin ja maksamaan osakkuudesta vesiosuuskunnassa. Kaivo- tai jokivettä ei voi käyttää.

Mikäli muutoksia lupaehtoihin tehdään, ei niiden toteutuksille tule antaa poikkeuksellista ennakkolupaa ennen kuin ne ovat täysimääräisesti lainvoimaisia. Hakemusta on muutettu ja täydennetty kuuluttamisen jälkeen.

2. *Toini Meriläinen ja Urho Meriläisen kuolinpesän osakkaat* ovat valituksessaan yhtyneet Antti Toivasen ja asiakumppaneiden valituksessa esitettyihin näkökohtiin ja vaatimuksiin.

3. *Jormaskylän Korholanmäen Osakaskunnan* on katsottava vaatineen päätöksen kumoamista lupamääräyksen 7 poistamisen osalta.

Valittajat on perustelleet valitustaan samalla tavalla kuin Antti Toivanen ja hänen asiakumppaninsa. Lisäksi valituksessa on vastustettu kaivosvesien johtamista Nuasjärveen sekä sille esitettyä purkureittiä ja vaadittu vesien puhdistamista kaivosalueella. Purettavien ja puhdistettujen vesien tulee täyttää ympäristölaatonormi jo tehtaalla, jolloin vesistössä ei tarvitse erillistä sekoittumisvyöhykettä. Puhdistetut vedet eivät saa sisältää havaittavia määriä raskasmetalleja tai muita ympäristölle haitallisia aineita haitallisina määrinä. Mikäli mahdollinen tuleva lupapäätös sallii kaivosvesien johtamisen vesistöön, tulee ne johtaa pois Terrafame Oy:n putken välittömästi läheisyydestä uudelleen esitettävän reitityksen kautta. Mikäli jätevesiä lasketaan vesistöön, on vesistökorvaus määrättävä haitan mukaiseksi ja vesistön mittausraportointi on toteutettava julkisesti. Raportointi on aloitettava välittömästi. Mikäli sulfaattia lasketaan vesistöön, on raja-arvon oltava alle 1 000 t/a.

4. *Sotkamon kalatalousalueen* on katsottava vaatineen päätöksen kumoamista lupamääräyksen 7 poistamisen osalta. Lisäksi kalatalousalue on vaatinut asian käsittelyn siirtämistä kokonaisuudessaan ympäristölupapäätöksen yhteyteen.

Perusteinaan valittaja on viitannut aluehallintovirastolle antamaansa lausuntoon ja esittänyt muun ohella, että Jormaslahden, johon Lahnasjoki laskee vetensä, virkistyskäyttö on suurimmillaan 1.6.–31.8. Mikäli päästövesiä lasketaan enemmän kesäaikaan, on riskinä Jormaslahden rehevöityminen entisestään. Jormaslahden Korholanmäen Osakaskunnalla on suunnitteilla vesistöhoitotöitä tulevina vuosina Jormaslahden vedenlaadun parantamiseksi. Jormaslahden vedenlaadulla on myös merkittävä rooli tulevaisuudessa luontaisen taimenkannan eheyttämisessä Jormasjoessa, joka on saatu kunnostettua vuoden 2024 aikana. Alueelle, johon purkuvedet kohdistuvat, tulee vesiä kahdesta eri kaivoksesta. Luvan haltija ei ole kehittänyt jätevesien käsittelyä tarpeeksi.

5. *Heimo Heinosen ja Sylvi Heinosen* on katsottava vaatineen valituksenalaisen päätöksen kumoamista lupamääräyksen 7 poistamisen osalta. Lisäksi on vaadittu, että kiinteistönomistajille korvataan jo toteutuneet sekä toteutuvat haitat täysimääräisesti koko lupa-ajalta. Toiminnasta aiheutuvien

vahinkojen vuotuiskorvaukset on sidottava elinkustannusindeksiin ja korvaukset on tarkistettava joka vuoden kesäkuun viimeinen päivä.

Valittajat ovat perustelleet valitustaan samalla tavalla kuin Antti Toivanen ja hänen asiakumppaninsa.

6. *Petri Komulaisen ja Saija Komulaisen* on katsottava vaatineen valituksenalaisen päätöksen kumoamista lupamääräyksen 7 poistamisen osalta. Lisäksi on vaadittu, että kiinteistönomistajille korvataan jo toteutuneet sekä toteutuvat haitat täysimääräisesti koko lupa-ajalta.

Valittajat ovat perustelleet valitustaan viittaamalla aluehallintovirastolle antamaansa muistutukseen sekä muutoin samalla tavalla kuin Sotkamon kalatalousalue sekä Antti Toivanen ja hänen asiakumppaninsa.

7. *Maire Korhosen* on katsottava vaatineen valituksenalaisen päätöksen kumoamista lupamääräyksen 7 poistamisen osalta. Lisäksi on vaadittu, että kiinteistönomistajille korvataan jo toteutuneet sekä toteutuvat haitat täysimääräisesti koko lupa-ajalta.

Valittaja on perustellut valitustaan samalla tavalla kuin Antti Toivanen ja hänen asiakumppaninsa.

Asian käsittely ja selvittäminen hallinto-oikeudessa

Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta on pyydetty lausunto valituksista. *Hallinto-oikeus* on varannut *Kainuun ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle*, *Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaiselle*, *Sotkamon kunnalle ja Sotkamon kunnan ympäristönsuojelu- ja terveysuojeluviranomaisille* tilaisuuden vastineen antamiseen valituksista.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on todennut lausunnossaan muun ohella, että hakemusta ei ole muutettu asian kuuluttamisen jälkeen, vaan 10.4.2025 toimitettu täydennys on koskenut ajan kulumisen myötä päivitettyjä ja tarkennettuja tarkkailutietoja. Toimitettu täydennys ei sisältänyt sellaista uutta tietoa vaikutuksista, että se olisi vaatinut asian uudelleen kuuluttamista tai viranomaisten tai asianosaisten kuulemista.

Sotkamon kunnanhallitus ja *Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomainen* ovat ilmoittaneet, että ne eivät anna vastinetta asiassa.

Kainuun ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue on vastineessaan todennut muun ohella, että nykytilanne kaivoksella ei vastaa sille myönnettyä ympäristölupaa. Keskeinen ongelma on avolouhoksen ylivuotovesistä, sulkematta olevasta vanhasta sivukivialueesta ja useista hajakuormituslähteistä syntyvä sulfaatti- ja metallikuormitus. ELY-keskus on kehottanut yhtiötä hakemaan ympäristöluvan muuttamista ja samanaikaisesti tehnyt aloitteen ympäristöluvan muuttamiseksi. Toiminnanharjoittajalla on vireillä ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA-menettely), jonka arviointiselostuksen yhtiö on jättänyt ELY-keskukselle 29.8.2025. YVA-

menettelyssä käsitellään muun muassa sulfaattipäästöjen vaikutuksia vesistöön, eri purkuputkivaihtoehtoja, kaivosalueen vesienkäsittelykapasiteetin lisäämistä sekä kaivannaisjätteiden sijoittamisvaihtoehtoja.

Ratkaisu hyväksyä yhtiön hakemus vain lupamääräyksen 7 osalta on hyvin perusteltu, koska kesäaikaisen purkurajoituksen poistaminen vähentää sulfaatin haitallisten vaikutusten riskiä vesistössä sekä parantaa kaivoksen vesitaseen hallintaa. Lupamääräyksen muutos, päätöksen määräaikaisuus huomioon ottaen, vähentää kaivostoiminnasta aiheutuvia haitallisia vaikutuksia Nuasjärnessä, missä vesistön pilaantumisen riski on nyt vallitsevassa tilanteessa suurempi kuin jokialueella. Juoksutussäännöstä luopuminen voi lisätä jonkin verran toiminnasta aiheutuvia vesistövaikutuksia Lahnasjoessa. Muutoksen ei kuitenkaan ole arvioitu rajoittavan Lahnasjoen veden käyttöä. Muutos ei myöskään lähtökohtaisesti lisää vesistöön aiheutuvaa kuormitusta vaan jakaa kuormituksen tasaisemmin vuoden eri kuukausille.

Yhtiön jättämä lupahakemus määräysten 4, 5 ja 7 muuttamiseksi on yksi välivaihe toiminnan saamiseksi lailliseen tilaan. Vaikka kesäjuoksutuksista luopuminen vähentää käsillä olevassa tilanteessa toiminnasta aiheutuvien haitallisten ympäristövaikutusten riskiä, ei valituksenalaisessa päätöksessä ole ratkaistu esimerkiksi vesistöön juoksutettavan sulfaattipitoisuuden tai kuorman hyväksyttävyyttä, eikä myöskään sitä, kuinka paljon kaivosalueelta voidaan jatkossa laskea päästövesiä suoraan Lahnasjokeen.

Mondo Minerals B.V. Suomen sivuliike on antanut vastineen, jossa on todettu muun ohella, että monet valituksissa esitetyt seikat eivät liity valituksenalaiseen päätökseen. Päästörajat tai kuormituksen kokonaismäärä sulfaatin osalta eivät ole tässä lupahakemuksessa käsiteltäviä asioita. Kesäaikaisen juoksutusrajoituksen poisto ei lisää vesistöön aiheutuvaa kuormitusta vaan jakaa kuormituksen tasaisemmin vuoden eri kuukausille.

Kesäaikaisen juoksutusrajoituksen poistamisella tavoitellaan vesistövaikutusten vähentämistä Nuasjärnessä. Juoksutusrajoituksen poistaminen mahdollistaa vesitaseen paremman hallinnan kaivosalueella, ja tavoitteena on juoksuttaa vesiä kuukausitasolla aiempaa tasaisemmin. Juoksutusrajoituksen poistamisella ei ole vaikutusta kokonaiskuormituksen määrään. Juoksutusrajoituksella voi erityisesti kuivina kesinä olla kokonaiskuormitukseen ja juoksutettavan veden laatuun merkittävästi heikentävä vaikutus. Juoksutusrajoitus lisää veden viipymäaikaa, heikentää veden laatua, mikä taas rajoittaa juoksuttamista. Esimerkiksi kesällä 2025 juoksutuksen rajoittamisen ja viipymääjan kasvattamisen takia juoksutettavan veden nikkelpitoisuus nousi tasolta 20 µg/l tasolle 110 µg/l.

Ympäristölupamääräysten muutoshakemukset ovat osa tavanomaisia käytäntöjä reagoida muuttuneeseen toimintaan. Toiminnanharjoittajilla voi olla samaan aikaan käynnissä YVA-menettely ja ympäristölupamenettelyitä. Yhtiö aloittaa koko toimintaa koskevan lupahakemuksen valmistelun heti käynnissä olevan YVA-menettelyn päätyttyä, kun yhteysviranomaisen antaa asiasta perustellun päätelmän.

Terrafame Oy:n kuormituksen vaikutukset on huomioitu sekä aiemmin laadituissa vesistömallinnuksissa että YVA-selostusta varten laaditussa vesistömallinnuksessa. Vuoden 2025 aikana yhtiöt ovat sopineet yhteistarkkailun järjestämisestä, joka kattaa molempien toiminnanharjoittajien Nuasjärvi–Rehja-alueelle sijoittuvat tarkkailuvaatimukset.

Merkittävimmät virkistyskäyttöön kohdistuvat pintavesivaikutukset aiheutuvat purkuvesien sulfaattipitoisuudesta. Sulfaatin enimmäispitoisuudelle ei ole olemassa terveysperusteista raja-arvoa pintavedessä eikä talousvedessä. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut talousvedelle laatusuosituksen (401/2001) 250 mg/l. Nuasjärven Jormaslahdessa laatusuositus ei vuodesta 2021 lokakuuhun 2025 välisenä aikana ylittynyt. Nuasjärven syvännealueella sulfaattipitoisuus on ajoittain noussut syvimässä vesikerroksessa laatusuositusta suuremmaksi. Jormaslahden veden nikkeli- ja arseenipitoisuuden vuoksi veden käyttöä löylyvetenä ei ole ollut tarpeen rajoittaa. Kesän juoksutusrajoituksen poistaminen ei lisää nikkelin eikä arseenin kuormitusta. Yhtiö on toteuttanut loppukesällä 2025 sedimenttitutkimuksen.

Hallinto-oikeus on varannut valittajille tilaisuuden vastaselityksen antamiseen. Sotkamon kalatalousalue, Petri Komulainen ja Saija Komulainen ja Maire Korhonen eivät ole antaneet vastaselitystä.

Antti Toivanen ja hänen asiakumppaninsa ovat vastaselityksessään todenneet muun ohella, että vuosien ajan tehtaan on annettu toimia ilman lain mukaista lupaa. Kaivoksen lupaprosessi on käynnistynyt ja siinä yhteydessä on ratkaistava kokonaisuus. Mikäli kesäaikaisista rajoituksista luovuttaisiin, Lahnasjoen ja Jormaslahden veden laatu romahtaisi entisestään kesällä.

Toini Meriläinen ja Urho Meriläisen kuolinpesän osakkaat ovat antaneet vastaselityksen.

Jormaskylän Korholanmäen Osakaskunta on vastaselityksessään todennut muun ohella, että lisäjuoksutukset kesällä mahdollistavat muun ohella lisäsulfaatin juoksuttamisen Jormaslahteen, koska toiminnanharjoittajalle ei ole osoitettu vuosikiintiötä sulfaatille. Lisäjuoksutusta ei tule sallia ilman asianmukaista vedenkäsittelyä.

Heimo Heinonen ja Sylvi Heinonen ovat antaneet vastaselityksen, joka on pääosin vastannut sisällöltään Antti Toivasen ja hänen asiakumppaneidensa vastaselitystä.

Hallinto-oikeus on lähettänyt valittajien vastaselitykset tiedoksi Mondo Minerals B.V. Suomen sivuliikkeelle.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

1. Hallinto-oikeus jättää Maire Korhosen valituksen tutkimatta.

2. Hallinto-oikeus valitukset enemmälti hyläten kumoo aluehallintoviraston päätöksen lupamääräyksen 7 poistamista koskevilta osin ja palauttaa asian tältä osin lupaviranomaiselle uudelleen käsiteltäväksi.

Perustelut

1. Tutkimatta jättäminen

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 81 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaan tuomioistuin jättää valituksen tutkimatta, jos valitusta ei ole tehty määräajassa.

Hallintolain 21 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen, jolle on erehdyksestä toimitettu asiakirja sen toimivaltaan kuulumattoman asian käsittelemiseksi, on viipymättä siirrettävä asiakirja toimivaltaiseksi katsomalleen viranomaiselle. Pykälän 3 momentin mukaan siirrettäessä asiakirja, joka on toimitettava viranomaiselle määräajassa, määräaika katsotaan noudatetun, jos toimivaltainen viranomainen saa asiakirjan määräajan kuluessa.

Kyseessä oleva aluehallintoviraston päätös on annettu tiedoksi julkisella kuulutuksella 27.5.2025. Valituksenalaiseen päätökseen liitetyn lainmukaisen valitusosoituksen mukaan valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Valitusaika on päättynyt 3.7.2025. Maire Korhonen on toimittanut valituksensa Kainuun ELY-keskukselle 8.7.2025 ja ELY-keskus on samana päivänä siirtänyt valituksen hallintolain 21 §:n nojalla Vaasan hallinto-oikeudelle.

Maire Korhosen valituskirjelmä on saapunut hallinto-oikeuteen valitusajan päättymisen jälkeen ja on edellä mainituin perustein jätettävä myöhässä tulleen tutkimatta.

2. Pääasia

Asiassa saatua selvitystä

Elementis Minerals B.V. Suomen sivuliike (nykyisin Mondo Minerals B.V. Suomen sivuliike) on 2.4.2024 päivättyllä ja sittemmin täydennetyllä hakemuksella hakenut lupaa Sotkamon kaivoksen ja tehtaan ympäristö- ja vesitalousluvan numero 9/08/2 lupamääräysten 4, 5 ja 7 muuttamiseen nyt kysymyksessä olevassa valituksenalaisessa asiassa. Lupamääräykseen 7 sisältyvän kesäaikaisen purkurajoituksen poistoa on haettu sulfaatin vesistöön aiheuttamien vaikutusten vuoksi sekä kaivoksen vesitaseen hallinnan parantamiseksi. Juoksutusrajoituksen poistamista on perusteltu muun ohella sillä, että rajoituksen vuoksi veden purku painottuu kesä-elokuun välisen jakson ulkopuolelle. Jotta varautuminen kevätvalumaan ja kesäaikaiseen vesikertymään ovat riittäviä, kaivos joutuu painottamaan veden purkamista talviaikaan. Tällöin erityisesti sulfaatti voi aiheuttaa haitallisia vaikutuksia

vesistöissä, sillä se kerrostuu Nuasjärven alusveteen talvikerrostuneisuuden aikana ja voi haitata vesistön kevätkiertoa. Hakemuksen mukaan kesällä purkajoiituksen aikana vesialtaisiin kertyy vettä, jota ei ole mahdollista purkaa altaista riittävästi, mikä hankaloittaa kaivoksen vesitaseen hallintaa ja lisää altaiden täyttöastetta. Yhtiö on lisäksi perustellut hakemusta muun ohella sillä, että kesäaikaisen juoksutusmääräyksen poistaminen ei aiheuta muutoksia kaivostoiminnoista ympäristöön kohdistuvaan kokonaiskuormitukseen.

Kainuun ELY-keskus on 16.8.2024 päivätyllä kehoitus- ja kuulemiskirjeellä kehottanut Elementis Minerals B.V. Suomen sivuliikettä muun ohella ympäristönsuojelulain 29 §:n nojalla hakemaan muutosta toiminnalle myönnettyyn ympäristölupaan numero 9/08/2 toiminnan olennaisen muuttamisen vuoksi. Muutoshakemuksen on käsitettävä Lahnaslammen kaivoksen toiminta kokonaisuutena ja vastattava nykytilannetta sekä muuttunutta toimintaympäristöä. Toiminnan olennaiseksi muutokseksi, jolla ei ole ympäristölupaa, on kirjeessä yksilöity muun ohella sulfaatin päästäminen kaivokselta vesistöön ympäristönsuojelulain vastaisesti. ELY-keskus on lisäksi kehottanut yhtiötä muun muassa viipymättä etenemään kaivosalueen sulfaattikuormituksen pienentämiseksi muun ohella kaivosalueen vesienkäsittelyä tehostamalla ja toimittamaan toimenpidesuunnitelman aikatauluineen 30.9.2024 mennessä.

ELY-keskus on edelleen 16.8.2024 jättänyt Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle ympäristönsuojelulain 89 §:n mukaisen aloitteen kaivoksen ympäristöluvan muuttamiseksi. Aloitteessa on muun ohella todettu, että ennalta arvioidusta poiketen Sotkamon kaivoksen sulfaattikuormitus vesistöön on kasvanut huomattavasti Lahnaslammen avolouhoksen täytyttyä vedellä ja yhtiön aloitettua Lahnaslammen avolouhoksen ylivuotovesien juoksuttamisen Lahnasjokea pitkin Nuasjärveen jaksottaisesti marraskuussa 2020 ja yhtäjaksoisesti vuodesta 2021. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kyseinen päästölisäys on toiminnan olennainen muuttaminen ja muutokselle on oltava ympäristönsuojelulain 29 §:n mukainen lupa. Aloitteessa on edelleen todettu, että ympäristöluvassa ei ole myönnetty lupaa päästää sulfaattia vesistöön.

Luvan hakija on 23.12.2024 aluehallintovirastossa vireille panemallaan eri hakemuksella hakenut muun ohella ympäristöluvan numero 9/08/2 olennaista muuttamista. Hakemusasiaan sisältyy muun muassa esitys ympäristö- ja vesitalouslupapäätöksen numero 9/08/2 lupamääräysten 4 ja 5 muuttamisesta. Lupamääräyksiin 4 ja 5 on haettu muutoksia Lahnasjokeen johdettavan jäteveden nikkelin ja arseenin pitoisuusraja-arvoihin sekä esitetty sulfaatille pitoisuusraja-arvoa. Lisäksi on haettu lupamääräyksen 6 muuttamista siten, että kyseisen lupapäätöksen lupamääräysten 4 ja 5 mukaisten päästöpisteiden yhteenlaskettu kokonaiskuormitus saa olla enintään 100 kg/a nikkeliä, 60 kg/a arseenia ja 7 000 t/a sulfaattia. Uutena kokonaiskuormituksen raja-arvona on esitetty sulfaatin kokonaiskuormitus. Edellä mainitun hakemusasian käsittely on tätä valitusasiaa ratkaistaessa lupaviranomaisessa edelleen kesken.

Nyt kysymyksessä olevan hakemuksen mukaan kaivostoimintaa harjoitetaan Sotkamon Lahnaslammella, noin 16 kilometriä Sotkamon keskustasta länteen,

Nuasjärven eteläpuolella. Kaivoksella louhitaan talkkimalmia, joka rikastetaan ja jalostetaan lopputuotteiksi kaivoksen yhteydessä olevalla rikastamolla ja tehtaalla. Lisäksi rikastusprosessi tuottaa nikkelikastetta ja magnesiittipitoista rikastushiekkaa. Malmia louhitaan tällä hetkellä Punasuon avolouhoksesta. Ennen Punasuon avaamista louhinta oli käynnissä Lahnaslammen avolouhoksessa, jossa louhinta lopetettiin loppuvuodesta 2010. Louhinnan lopettamisen jälkeen Lahnaslammen avolouhokseen on läjitetty Punasuon louhoksen sisäraakat ja hyödyntämiskelvoton sivukivi. Lahnaslammen kaivokseen on johdettu myös Punasuon kaivosvedet, sivukiven läjitysalueelta tulevat käsitellyt suotovedet, Pikarinpuron vedet sekä tarvittaessa prosessivettä. Lisäksi Lahnaslammen louhokseen muodostuu pohja- ja sadevesiä.

Hakemuksen mukaan kesäkuusta 2018 alkaen Lahnaslammen kaivokseen on johdettu myös osa talkin rikastuksessa syntyvästä rikastushiekasta eli magnesiitista. Edellä mainitun ELY-keskuksen 16.8.2024 päivätyn aloitteen mukaan Sotkamon kaivokselle vuonna 2008 myönnetyssä ympäristöluvassa on arvioitu, että sivukiven takaisintäyttö avolouhokseen vesipeiton alle vähentää läjitysalueilta syntyviä päästöjä. Lisäksi avolouhokseen sijoitettavan magnesiittihiekan on arvioitu ehkäisevän sivukiven hapettumisesta mahdollisesti aiheutuvaa veden laadun heikkenemistä. Aloitteen mukaan magnesiittihiekkaa ei ole sijoitettu avolouhokseen ympäristöluvan ja ELY-keskuksen 4.11.2010 hyväksymän Lahnaslammen kaivoksen täyttösuunnitelman mukaisesti.

Hakemuksen mukaan Lahnaslammen louhos on täyttynyt vedellä ja veden purku puhdistuksen ja Soidinsuon altaan kautta Lahnasjokeen on aloitettu vuonna 2021. Puhdistuksessa vedestä poistetaan kalkkisaostuksella muun muassa metalleja. Purettava vesi pumpataan Lahnaslammen avolouhoksesta talkkitehtaalla olevaan vesienkäsittelyyn kelluvalla lauttapumppaamalla. Vesi johdetaan yhtä runkolinjaa pitkin kemikalointiin, mutta siitä voidaan pumpata vettä myös prosessi- ja jäähdytysvesikiertoihin. Kemikalointi tehdään kahdessa 200 m³ kokoisessa sekoittimilla varustetussa säiliössä. Veden pH nostetaan tasolle 10 tai yli sammutetusta kalkista valmistetulla kalkkimaidolla. Lietettä voidaan kierrättää toisesta säiliöstä ensimmäiseen kideytymien kasvattamiseksi. Lietteen kierrätys parantaa muodostuvan sakan ja puhdistetun veden laatua. Kalkkisaostuksen jälkeen vesi pumpataan Soidinsuon altaan itälohkon eteläreunaan. Kiintoaine laskeutuu pääosin altaan itälohkolle, josta vesi virtaa länsilohkolle jatkaen siellä selkeytymistään. Selkeytynyt vesi johdetaan Lahnasjokeen purkavaan purkuputkeen purkukaivon kautta. Purkuputkeen virtaavaa vettä voidaan säätää virtausmittausohjatulla säätöventtiilillä. Tehdas- ja kaivosalueelta ei ole juoksutettu vesiä Lahnasjokeen vuosina 2010–2020.

Lupapäätöksen numero 9/08/2 kertoelmaosan mukaan vuosina 2000–2006 kaivosalueelta vesistöön johdettavan jäteveden määrä on ollut noin 400 000–800 000 m³/a ja sivukivialueelta muodostuvan vesistöön johdettavan suotoveden määrä noin 150 000 m³/a. Jätevesien nikkeli-pitoisuus on vuosina 2004–2007 ollut 0,05–0,64 mg/l ja nikkeli-kuormitus noin 100–200 kg/a. Jätevesien arseenipitoisuus on mainittuina vuosina ollut 0,1–0,4 mg/l ja

arsenikuormitus noin 50–150 kg/a. Päätöksessä ei ole käsitelty jätevesien sulfaattipäästöjä. Hakemuksen mukaan sulfaatin analysointi on aloitettu päästötarkkailussa vuonna 2021. Hakemuksessa esitetyn sähkönjohtavuuden perusteella tehdyn laskennallisen arvion mukaan vuosina 2003–2010 Lahnasjokeen johdetun veden keskimääräinen sulfaattipitoisuus on ollut 2 314 mg/l.

Soidinsuon altaan ylijuokutusveden määrä on vuonna 2021 ollut yhteensä 1 618 458 m³, vuonna 2022 yhteensä 1 819 107 m³ ja vuonna 2023 yhteensä 2 160 289 m³. Vuonna 2022 jätevesien nikkelpitoisuus on ollut 0,02–0,22 mg/l ja kuormitus 143 kg ja arsenipitoisuus 0,01–0,06 mg/l ja kuormitus 44 kg. Jätevesien sulfaattipitoisuus on ollut 2 300–3 100 mg/l ja kuormitus 4 695 t. Vuonna 2023 jätevesien nikkelpitoisuus on ollut 0,003–0,044 mg/l ja kuormitus 33 kg ja arsenipitoisuus 0,002–0,023 mg/l ja kuormitus 17 kg. Jätevesien sulfaattipitoisuus on ollut 1 700–2 518 mg/l ja kuormitus 4 462 t.

Hakemuksessa esitetyn nettovesitaseen mukaan kaivosalueelta on nykytilanteessa tarpeen johtaa käsiteltyjä jätevesiä Lahnasjokeen noin 2 Mm³/a ja kerran 100 vuodessa toistuvan tulvan/sadannan mukaisena vuotena 2,6 Mm³. Mikäli sivukiven läjitysmäärä vanhaan Lahnaslammen louhokseen lisääntyy ja louhokseen sijoitetaan myös rikastushiekkaa, on jätevesien johtamistarve noin 2,6 Mm³/a ja noin kerran 100 vuodessa toistuvana märkänä vuotena 3,3 Mm³.

Oikeudellinen arviointi

Valitukset lupamääräystä 7 koskevilta osin

Valittajat ovat valituksissaan vaatineet valituksenalaisen päätöksen kumoamista lupamääräystä 7 koskevilta osin muun ohella toiminnasta aiheutuvaan sulfaattikuormitukseen vedoten ja katsoneet, että asia olisi tullut käsitellä osana aluehallintovirastossa vireillä olevaa ympäristöluvanvaraisen toiminnan olennaista muuttamista koskevaa asiaa. Valittajat ovat katsoneet, että lupaharkinnassa tulisi ottaa huomioon yhteisvaikutukset Terrafame Oy:n toiminnan kanssa ja että kyseessä olevat vesistö päästöt eivät ole ympäristöluvassa sallittuja. Luvan haltija on hallinto-oikeudelle toimittamassaan vastineessa katsonut muun ohella, että valituksissa vedotut sulfaatin päästörajat ja kuormituksen kokonaismäärä eivät ole olleet nyt kyseessä olevassa lupa-asiassa käsiteltäviä asioita. Vastineessa on viitattu myös juokutusrajoituksen johtavan tilanteeseen, jossa vesien varastoiminen kaivosalueella aiheuttaa niissä olevien haitta-ainepitoisuuksien nousua ja siksi ympäristön kannalta huonontaa tilannetta.

Valituksenalaisen päätöksen perustelujen mukaan asiassa on ollut kysymys ympäristönsuojelulain 89 §:n 1 momentin mukaisesta ympäristöluvan muuttamisesta toiminnanharjoittajan aloitteesta. Aluehallintovirasto on päätöksen perusteluissa ympäristönsuojelulain 41 ja 46 §:iin viitaten todennut muun ohella, että lupamääräys 7 on poistettu ottaen huomioon toiminnan päästöt vesiin ja niiden vaikutukset ympäristössä. Aluehallintoviraston

mukaan sulfaatin vesistöön aiheuttamien haitallisten vaikutusten vähentämiseksi kesäaikainen juoksutusrajoitus on perusteltua poistaa mahdollisimman nopeasti. Edellä mainitussa toiminnan olennaista muuttamista koskevassa hakemusiassa toimintaan haettujen muutosten vaikutukset ja nyt annettavan päätöksen vaikutukset toimintaan eivät päätöksen perustelujen mukaan ole niin huomattavia yhteisvaikutuksiltaan, että asiat olisi tullut käsitellä ja ratkaista samanaikaisesti.

Ympäristönsuojelulain 29 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvanvaraisen toiminnan päästöjä tai niiden vaikutuksia lisäävään tai muuhun toiminnan olennaiseen muuttamiseen on oltava lupa. Lupaa ei kuitenkaan tarvita, jos muutos ei lisää ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia tai riskejä eikä lupaa toiminnan muutoksen vuoksi ole tarpeen tarkistaa.

Ympäristönsuojelulain esitöiden (HE 214/2013 vp) mukaan lain 29 §:n 1 momentti vastaisi aiemman ympäristönsuojelulain 28 §:n 3 momenttia. Olennaisella muuttamisella on tarkoitettu aiemmin voimassa olleen ympäristönsuojelulain (86/2000) esitöiden (HE 84/1999 vp) mukaan tilannetta, jossa toiminnan päästöt lisääntyisivät toiminnan muutoksen vuoksi tai toimintaa muutettaisiin muutoin olennaisesti. Muutoksen vaikutusten arvioinnin kannalta päästöjen lisäys tulisi suhteuttaa sekä päästöjen määrään että niiden haitallisuuteen. Toiminnan olennaista muutosta arvioitaessa tulisi lisäksi aina lähteä siitä, että toiminta vastaa riittävästi lupaa. Edelleen on todettu, että muutokset luvan lähtökohdissa edellyttävät yleensä luvan tarkistamista uutta tilannetta vastaavaksi.

Ympäristönsuojelulain 48 §:n 2 momentin mukaan ympäristölupa on myönnettävä, jos toiminta täyttää tämän lain ja jätelain sekä niiden nojalla annettujen säännösten vaatimukset.

Ympäristönsuojelulain 48 §:n 4 momentin mukaan toiminnan olennaista muuttamista koskeaa lupahakemus on ratkaistava siten, että harkinta kattaa ne toiminnan osat, joihin olennainen muutos voi vaikuttaa ja ne ympäristöön kohdistuvat vaikutukset ja riskit, joita muutos voi aiheuttaa.

Ympäristönsuojelulain 49 §:n 1–5 ja 7 kohdan mukaan ympäristöluvan myöntäminen edellyttää, ettei toiminnasta, asetettavat lupamääräykset ja toiminnan sijoituspaikka huomioon ottaen, aiheudu yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa: 1) terveyshaittaa; 2) merkittävää muuta 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua seurausta tai sen vaaraa; 3) 16–18 §:ssä kiellettyä seurausta; 4) erityisten luonnonolosuhteiden huonontumista taikka vedenhankinnan tai yleiseltä kannalta tärkeän muun käyttömahdollisuuden vaarantumista toiminnan vaikutusalueella; 5) eräistä naapurussuhteista annetun lain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasisusta; 7) vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain 20 a §:n vastaista pintavesimuodostuman tai pohjavesimuodostuman tilatavoitteen saavuttamisen vaarantumista tai mainitun lain 20 b §:n vastaista vesimuodostuman tilan heikentymistä.

Ympäristönsuojelulain 52 §:n 1 momentin mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset 1) päästöistä, päästöraja-arvoista, päästöjen ehkäisemisestä ja rajoittamisesta sekä päästöpaikan sijainnista; 2) maaperän ja pohjavesien pilaantumisen ehkäisemisestä; 3) jätteistä sekä niiden määrän ja haitallisuuden vähentämisestä; 4) toimista häiriö- ja muissa poikkeuksellisissa tilanteissa; 5) toiminnan lopettamisen jälkeisestä alueen kunnostamisesta ja päästöjen ehkäisemisestä sekä muista toiminnan lopettamisen jälkeisistä toimista; 6) muista toimista, joilla ehkäistään tai vähennetään ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa.

Ympäristönsuojelulain 52 §:n 3 momentin mukaan lupamääräyksiä annettaessa on otettava huomioon toiminnan luonne, sen alueen ominaisuudet, jolla toiminnan vaikutus ilmenee, toiminnan vaikutus ympäristöön kokonaisuutena, ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimien merkitys ympäristön kokonaisuuden kannalta sekä tekniset ja taloudelliset mahdollisuudet toteuttaa nämä toimet. Päästöraja-arvoa sekä päästöjen ehkäisemistä ja rajoittamista koskevien lupamääräysten tulee perustua parhaaseen käyttökelpoiseen tekniikkaan. Lupamääräyksissä ei kuitenkaan saa velvoittaa käyttämään vain tiettyä tekniikkaa.

Ympäristönsuojelulain 89 §:n 1 momentin mukaan toiminnanharjoittaja voi hakea ympäristöluvan muuttamista.

Hallinto-oikeus toteaa ensinnä, että ympäristönsuojelulain systematiikassa lain 29 §:n ja lain 89 §:n suhde on tarkoitettu järjestää lähtökohtaisesti siten, että toiminnanharjoittajan itsensä toteuttamien toiminnan ja toiminnan ympäristövaikutuksia lisäävien muutosten hyväksyttävyyttä ratkaistaan ensin mainitun lainkohdan tarkoittamassa ympäristöluvan muuttamismenettelyssä. Ympäristönsuojelulain 89 §:n 1 momentin osalta kysymys on siitä, ettei toimintaa varsinaisesti muuteta, mutta muusta syystä on tarpeen muuttaa lupaa. Kun kysymys on toiminnan muuttamisesta, josta aiheutuu ympäristövaikutuksia tai muita 29 §:ssä tarkoitettuja seurauksia, on luvan muuttamiseen sovellettava kyseistä pykälää. Riippumatta siitä, minkä pykälän nojalla lupaa muutetaan, on lupaharkinnassa kyettävä varmistumaan siitä, että toiminta täyttää luvan myöntämisen edellytykset, joista säädetään ympäristönsuojelulain 49 §:ssä. Luvassa on lisäksi annettava ympäristönsuojelulain 52 §:n 1 momentissa tarkoitettavat määräykset ja otettava huomioon, mitä mainitun pykälän 3 momentissa on säädetty lupamääräysten perustumisesta parhaan käyttökelpoisen tekniikan vaatimukseen.

Ympäristölupapäätöksessä numero 9/08/2 on annettu pilaantumisen ehkäisemistä koskevat lupamääräykset 3–9 päästöistä vesiin. Määräysten 4–7 perusteluissa on muun ohella todettu, että vesistöön johdettavalle käsitellylle jätevedelle on asetettu raja-arvot, joilla Lahnasjoessa tapahtuva laimeneminen huomioon ottaen alapuolisessa vesistössä ei aiheudu merkittävää vesistön pilaantumista. Kesällä, jolloin alapuolisen vesistön virkistyskäyttö on suurinta, jätevesivirtaama on sidottu Lahnasjoen virtaamaan riittävän laimenemisen turvaamiseksi. Kyseisissä lupamääräyksissä on asetettu raja-arvot nikkelin ja arseenin pitoisuuksille sekä kokonaiskuormitukselle johdettavassa jätevedessä.

Hallinto-oikeus toteaa, että ympäristöluvan kertoelmaosan tiedot muodostavat yhdessä lupamääräysten ja päätöksen perusteluiden kanssa luvanhaltijaa sitovan kokonaisuuden. Asiassa esitetyn selvityksen perusteella Mondo Minerals B.V. Suomen sivuliikkeen Sotkamon kaivoksen ja tehtaan lainvoimaisiin ympäristölupapäätöksiin ei sisälly tarkempia tietoja toiminnan sulfaattipäästöistä tai niiden aiheuttamista vaikutuksista vastaanottavassa vesistössä. Lupamääräyksissä ei myöskään ole annettu määräyksiä sulfaattipäästöjen ehkäisemisestä ja rajoittamisesta. Lainvoimaisissa lupapäätöksissä jätevesien käsittelystä esitetty ei ainakaan kaikilta osin vastaa nyt kysymyksessä olevassa hakemuksessa jätevesien käsittelystä esitettyä. Aluehallintovirasto on valituksenalaisen päätöksen perusteluissa todennut jätevesien sulfaattipitoisuudesta hakemuksessa esitetyn selvityksen perusteella Lahnasjokeen johdetun veden keskimääräisen sulfaattipitoisuuden olevan nykytilanteessa samaa tasoa kuin alkuperäisen luvan myöntämisen aikaan. Juoksettavien vesien määrän on kuitenkin todettu kasvaneen vuosista 2003–2010, koska Lahnaslammen kaivoksen vesien juokutus on aloitettu vuonna 2021. Lahnasjokeen juoksettujen vesien määrän on siten todettu olevan vuositasolla noin 2,5-kertainen ja sulfaattikuormituksen noin 2,3-kertainen verrattuna vuosiin 2003–2010. Hallinto-oikeus katsoo, kuten ELY-keskus antamassaan vastineessa, että nykytilanne kaivoksella ei tältä osin vastaa myönnettyä ympäristölupaa.

Edellä mainittu huomioon ottaen kesäaikaisen juoksutusrajoituksen poistaminen merkitsee tosiasiaissa sellaisten jätevesien johtamista Lahnasjokeen, joiden johtamista ei kaivoksen lainvoimaisissa ympäristölupapäätöksissä ole sallittu. Aluehallintovirasto on valituksenalaisella päätöksellä hyväksynyt esityksen lupamääräyksen 7 poistamisesta hakemuksen mukaisena. Näin ollen hakemuksessa juoksettavista vesistä sekä niiden määrästä, ominaisuuksista ja käsittelystä esitetty on tullut osaksi ympäristölupaa sellaisenaan. Hakemuksen osittainen hyväksyminen valituksenalaisen päätöksen mukaisesti tarkoittaa myös huomattavasti voimassa olevasta lupapäätöksestä poikkeavan sulfaattikuormituksen johtamisen sallimista vesistöön ilman ympäristönsuojelulain 52 §:n 1 momentissa tarkoitettuja päästöraja-arvoja. Aluehallintoviraston päätöksen perusteluiden mukaan hakemuksen mukainen jätevesien johtaminen aiheuttaa vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetun valtioneuvoston asetuksen (1022/2006) muuttamista koskevan ehdotuksen mukaisten sisävesille ehdotettujen sulfaattipitoisuuden ympäristölaatumormien (Suomen ympäristökeskuksen raportteja 28/2023) ylittymistä Lahnasjoessa.

Hakemuksessa esitetty vesistöön johdettavien jätevesien määrä ja niiden aiheuttama kuormitus lisääisi kaivos- ja tehdastoiminnan ympäristövaikutuksia vastaanottavassa vesistössä verrattuna voimassa olevan luvan sallimaan, eikä kysymyksessä siten voida katsoa olevan ympäristönsuojelulain 89 §:n 1 momentissa tarkoitettu toiminnanharjoittaja-aloitteinen, muusta kuin toiminnassa tapahtuvan muutoksen johdosta tehtävä muutos lupamääräykseen. Lupamääräykseen 7 sisältyvä juoksutusrajoitus on kiinteä osa Sotkamon kaivoksen ja tehtaan vesitaseen ja vesipäästöjen hallintaa sekä päästöjen ehkäisemistä ja rajoittamista koskevia määräyksiä. Jätevesien keräily, käsittely

ja johtaminen on elimellinen osa nyt kysymyksessä olevaa toimintaa, jota ilman koko toimintaa ei voitaisi harjoittaa. Jätevesien määrään ja laatuun ja niistä aiheutuvaan kuormitukseen vaikuttavat lukuisat seikat, muiden ohella eri kaivannaisjätteiden laatu, sulkematta olevien kaivannaisjätealueiden ja kaatopaikkojen pinta-ala ja vesienhallinnan piiriin kuuluvan valuma-alueen pinta-ala, mahdollinen sivukiven ja rikastushiekan käytöstä poistettuun avolouhokseen takaisin sijoittaminen, tehtaan prosessijätevesien määrä ja laatu sekä käytettävissä olevat jätevesien käsittelymenetelmät. Tähän nähden hakemuksessa esitettyä lupamääräyksen 7 poistamista ei ole pidettävä yksittäisen lupamääräyksen teknisluonteisena muuttamisena.

Näin ollen lupamääräysten muuttamista koskeva lupaharkinta on nyt kysymyksessä olevassa toiminnassa tehtävä yhtenä kokonaisuutena, jossa on otettava huomioon muun ohella toiminnasta aiheutuvat vesistö päästöt sekä mahdollisuudet rajoittaa niitä parhaan käyttökelpoisen tekniikan mukaisin määräyksin luvan myöntämisedellytysten varmistamiseksi. Tätä kokonaisuutta kuvastaa osaltaan myös se, että aluehallintovirasto on määrännyt valituksenalaisen päätöksen olemaan voimassa määräajan, kunnes toiminnan olennaista muuttamista koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Päätöstä on tältä osin perusteltu sillä, että aluehallintovirasto voi mainitussa asiassa annettavassa lupapäätöksessä tarvittaessa määrätä juoksutusrajoituksesta, mikäli uusien tarkkailutietojen ja muiden tietojen perusteella näyttää siltä, että juoksutusrajoitus on edelleen tarpeen. Hallinto-oikeus toteaa, että kyseisen juoksutusrajoituksen poistamista valituksenalaisesta päätöksestä ilmenevällä tavalla ei voida perustella yksin sillä asiassa esitetyllä seikalla, että muutoksella väliaikaisesti estetään enempää ympäristön pilaantumista aiheutumasta.

Näillä perustein hallinto-oikeus katsoo, että vireillä olleissa hakemuksissa on tosiasiallisesti kokonaisuutena ollut kysymys ympäristönsuojelulain 29 §:n mukaisesta ympäristöluvanvaraisen toiminnan olennaisesta muuttamisesta, eikä nyt kysymyksessä olevaa hakemusasiaa olisi tullut käsitellä erillään 23.12.2024 vireille laitetusta toiminnan olennaista muuttamista koskevasta asiasta eikä toisaalta erillään ELY-keskuksen 16.8.2024 aluehallintovirastolle jättämästä aloitteesta luvan muuttamiseksi. Siltä osin kuin valituksenalaisessa päätöksessä on perusteltu hakemusten käsittelyä erikseen ympäristönsuojelulain 41 ja 46 §:llä hallinto-oikeus toteaa, että kyseiset pykälät koskevat luvan hakemista samalla toiminta-alueella sijaitseville toiminnoille sekä eri toimintojen lupa-asioiden samanaikaista käsittelyä. Ympäristönsuojelulain esitöissä (HE 214/2013 vp) on lain 41 §:n osalta todettu muun ohella, että kohta koskee samalla toiminta-alueella sijaitsevia, erikseen luvanvaraisia toimintoja. Nyt kyseessä olevassa tapauksessa jätevesien johtaminen liittyy samalla ympäristöluvalla hyväksytyyn toimintaan kuin aluehallintovirastossa vireillä oleva toiminnan olennaista muuttamista koskeva asia. Näin ollen hakemusten käsittelyä erikseen ei ole voitu perustaa myöskään edellä mainittuihin lainkohtiin.

Valitukset muilta osin

Valituksissa on vaadittu kiinteistönomistajille vesistön pilaantumisesta aiheutuvasta virkistyskäyttöhaitasta maksettavaksi määrättyjen vuotuiskorvausten muuttamista valituksissa yksilöidyllä tavalla. Valitukset asiassa ovat ensisijaisesti kohdistuneet kesäjuokсутusrajoitusta koskevan lupamääräyksen 7 poistamista koskevaan ratkaisuun. Muilta osin valituksissa on vaadittu edellä mainittujen korvausten korottamista. Hallinto-oikeus on tällä päätöksellä kumonnut aluehallintoviraston valituksenalaisen päätöksen lupamääräystä 7 koskevilta osin ja palauttanut asian lupaviranomaiselle uudelleen käsiteltäväksi. Lupa- ja valvontavirastossa on edellä ilmenevästi vireillä ympäristölupapäätöksessä numero 9/08/2 tarkoitetun toiminnan olennaista muuttamista koskeva asia. Aluehallintoviraston valituksenalaisen päätöksen perusteluista ilmenevästi vesistön pilaantumisesta aiheutuvasta virkistyskäyttöhaitasta määrättyt vuotuiskorvaukset tulevat uudelleen tarkasteluun kyseisen hakemusasian yhteydessä. Edellä mainituin perustein ja asian näin päättyessä hallinto-oikeudella ei ole tässä vaiheessa valituksissa esitettyjen vaatimusten johdosta perusteita ottaa asiaa arvioitavaksi, vaan valitukset on hylättävä siltä osin kuin ne ovat koskeneet korvausratkaisun muuttamista.

Siltä osin kuin valituksissa on viitattu kuulemisvirheeseen, hallinto-oikeus toteaa, että menettely aluehallintovirastossa ei ole tältä osin ollut lainvastaista.

Johtopäätös

Edellä mainituin perustein hallinto-oikeus kumoo aluehallintoviraston päätöksen lupamääräyksen 7 poistamista koskevalta osin ja palauttaa asian näiltä osin lupaviranomaiselle uudelleen käsiteltäväksi. Valitukset hylätään siltä osin kuin niissä on vaadittu korvausratkaisun muuttamista.

Julkinen kuulutus

Päätös on annettu julkisella kuulutuksella.

Päätöksestä ilmoittaminen

Sotkamon kunnanhallituksen on viipymättä julkaistava tieto tätä päätöstä koskevasta kuulutuksesta kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tiedon kuulutuksen julkaisemisesta tulee olla nähtävillä vähintään sen ajan, jonka kuluessa päätökseen saa hakea muutosta.

Velvollisuus ilmoittaa päätöksestä

Antti Toivasen, Kaija Meriläisen, Heimo Heinosen ja Petri Komulaisen on viipymättä tämän päätöksen saatuaan ilmoitettava päätöksen tiedoksisaannista yhteisen kirjelmän allekirjoittaneille.

Ilmoitusvelvollinen on velvollinen korvaamaan ilmoittamatta jättämisestä aiheutuneen vahingon sikäli kuin se laiminlyönnin laatuun tai muihin olosuhteisiin nähden harkitaan kohtuulliseksi (laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 94 §, hallintolaki 56 § 2 mom ja 68 §).

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista eli viimeistään **4.6.2026**.

Valitusosoitus on liitteenä HallJK (04.26).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Arto Hietaniemi ja Maria Vapaavuori sekä tekniikan alan hallinto-oikeustuomari Jenni Korpeinen. Asian on esitellyt Maria Vapaavuori.

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmässä.

Jakelu

Päätös maksutta

Antti Toivanen asiakumppaneineen

Toini Meriläinen ja Urho Meriläisen kuolinpesän osakkaat
prosessiosoite: Kaija Meriläinen

Jormaskylän Korholanmäen Osakaskunta

Sotkamon kalatalousalue

Heimo Heinonen ja Sylvi Heinonen

Petri Komulainen ja Saija Komulainen

Maire Korhonen

Jäljennös maksutta

Mondo Minerals B.V. Suomen sivuliike

Sotkamon kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

Sotkamon kunnan terveydensuojeluviranomainen

Sotkamon kunnanhallitus

Lupa- ja valvontavirasto / lupaviranomainen

Lupa- ja valvontavirasto / valvontaviranomainen

Lupa- ja valvontavirasto / yleisen edun valvontayksikkö

Lapin elinvoimakeskus / Kalatalousviranomainen

Suomen ympäristökeskus

Tuomioistuimen yhteystiedot

Vaasan hallinto-oikeus
 Korsholmanpuistikko 43, 4 krs (PL 204), 65101 Vaasa
 Sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi
 Puh.: 029 56 42780

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu:
<https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/>

Henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla
<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/>